

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “วตถุรูป — รูปที่เป็นที่เกิดของจิต”

วตถุรูป อ่านตามภาษาบาลีว่า วัด - ฤ - ฐ - ปะ มาจากคำว่า วตถุ (ในที่นี้มุ่งหมายถึง ที่เกิดของจิต) กับ คำว่า รูป (รูป, สภาพที่ไม่รู้อะไร ไม่ใช่สภาพรู้) รวมกันเป็น วตถุรูป เขียนเป็นไทยได้ว่า วัดถุรูป หมายถึง รูปที่เป็นที่เกิดของจิต ในภูมิที่มีขั้น ๕ คือ มีทั้งนามธรรมและรูปธรรม จิตจะต้องเกิดที่รูปอันเป็นวัดถุรูป ๖ รูป ตามควรแก่จิตประเภทนั้นๆ จิตจะไม่เกิดนอกรูปเลย ตามข้อความใน สัมโมหวิโนทนี อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก วิภังคปกรณ์ ดังนี้

ในพระบาลีนี้ วิญญาน ๕ มีจักขุวิญญาน เป็นต้น มีจักขุสัทธารูป เป็นต้น เป็นที่อาศัยเกิดทีเดียว, มโนวิญญาน มีทหวัตถุเป็นที่อาศัยเกิดบ้าง ไม่มีทหวัตถุ เป็นที่อาศัยเกิดบ้าง วิญญานทั้งหมดเป็นวิญญาน เป็นไปในภูมิ ๔ (กามาวจรภูมิ รูปาวจรภูมิ อรูปาวจรภูมิ โลกุตตรภูมิ)”

สภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยนั้น ไม่มีแม้แต่อย่างเดียวที่เกิดแล้วจะไม่ดับ ล้วนมีความดับไปเป็นธรรมดาด้วยกันทั้งนั้น จิต เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เป็นสภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์ เป็นสภาพธรรมที่สั้นแสนสั้น มีอายุเพียงแค่วินาทีที่เกิดขึ้นขณะที่ยังไม่ดับและขณะที่ดับไปเท่านั้น เมื่อจิตขณะหนึ่งเกิดแล้วดับไปก็เป็นปัจจัยให้จิตขณะต่อไปเกิดสืบต่อทันที เมื่อกล่าวถึงจิตแล้ว ไม่ใช่ว่าจะมีเฉพาะจิตเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังมีสภาพธรรมอีกประเภทหนึ่งที่เกิดร่วมกับจิตนั้นด้วย เมื่อเกิดร่วมกับจิตก็ต้องรู้อารมณ์เดียวกันกับจิต ดับพร้อมกับจิต และในภูมิที่มีขั้น ๕ ก็ต้องอาศัยที่เกิดที่เดียวกันกับจิตด้วย สภาพธรรมที่กล่าวถึงนั้น คือ เจตสิก ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่เกิดประกอบพร้อมกับจิต

ทุกขณะของชีวิต ไม่เคยขาดจิตเลย จิตเป็นธรรมที่มีจริง เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร และในภูมิที่มีขั้น ๕ คือ มีทั้งนามธรรมและรูปธรรมนั้น จิตก็ต้องเกิดที่วัดถุรูป รูปอันเป็นที่เกิดของจิต เรียกว่า วัดถุรูป เมื่อใช้คำว่า วัดถุรูป ย่อมหมายเอาเฉพาะรูปที่เป็นที่เกิดของจิต

แต่ถ้าไม่กล่าวถึงวัตถุก็เป็นรูปธรรมดา เช่น ถ้ากล่าวว่า จักขุวัตถุ คือรูปนั้นเป็นที่เกิดของจักขุวิญญาณ (จิตเห็น) เพราะเหตุว่า จักขุปสาทะ กรรมทำให้เกิดขึ้น จิตขณะหนึ่งที่เกิดขึ้นจะมีอนุขณะ (ขณะย่อย) อยู่ ๓ ขณะ ได้แก่ ขณะที่เกิดขึ้น ขณะที่ยังไม่ดับ และขณะที่ดับ กรรมทำให้รูปที่เกิดเพราะกรรมเกิดทุกอนุขณะของจิตขณะนี้หรือขณะนอนหลับ จักขุปสาทะก็มี แต่ไม่เป็นที่เกิดของจักขุวิญญาณ เพราะว่าจิตเห็นไม่ได้เกิดในขณะนั้น แต่ขณะใดที่จิตเห็นเกิด จิตเห็นจะเกิดที่ไหนไม่ได้ นอกจากเกิดที่จักขุปสาทรูป ขณะที่จักขุปสาทรูปเป็นที่เกิดของจิตเห็น จึงเรียกว่า จักขุวัตถุ

วัตถุรูป มี ๖ ได้แก่

จักขุปสาทรูป เป็นจักขุวัตถุ เป็นที่เกิดของจิตเห็น กุศลวิบาก ๑ ดวง อกุศลวิบาก ๑ ดวง

โสตปสาทรูป เป็นโสตวัตถุ เป็นที่เกิดของจิตได้ยิน กุศลวิบาก ๑ ดวง อกุศลวิบาก ๑ ดวง

ฆานปสาทรูป เป็นฆานวัตถุ เป็นที่เกิดของจิตได้กลิ่น กุศลวิบาก ๑ ดวง อกุศลวิบาก ๑ ดวง

ชีวหาปสาทรูป เป็นชีวหาวัตถุ เป็นที่เกิดของจิตลิ้มรส กุศลวิบาก ๑ ดวง อกุศลวิบาก ๑ ดวง

กายปสาทรูป เป็นกายวัตถุ เป็นที่เกิดของจิตที่รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย กุศลวิบาก ๑ ดวง และ

อกุศลวิบาก ๑ ดวง

[รวมเรียกจิต ๑๐ ดวงนี้ว่า ทวิปัญจวิญญาณ (จิต ๕ คุณ ๒ อันเป็นกุศลวิบาก และ อกุศลวิบาก)]

ททหรูป เป็นททวัตถุ เป็นที่เกิดของจิตอื่นทั้งหมดในภูมิที่มีชั้น ๕ เว้นเฉพาะทวิปัญจ

วิญญาณ ๑๐ ดวงเท่านั้น

เพราะฉะนั้น ในภูมิที่มีชั้น ๕ จิตจะเกิดนอกรูปไม่ได้เลย ตั้งแต่ขณะแรกที่เกิด และขณะต่อไป จิตก็ต้องเกิดที่รูปหนึ่งรูปใดใน ๖ รูป ในขณะนี้ก็ไม่ลืมนะว่า ในภูมิที่มีชั้น ๕ จิตทุกขณะต้องเกิดที่รูปหนึ่งในบรรดาจำนวน ๖ รูป ไม่ใช่รูปอื่นนอกจากนี้ เมื่อเข้าใจอย่างนี้ก็พิจารณาต่อไปได้ว่า โลกมูลจิตเกิดที่ไหน? เกิดที่ททวัตถุ โทสมูลจิตเกิดที่ไหน? เกิดที่ททวัตถุ โมหมูลจิตเกิดที่ไหน? เกิดที่ททวัตถุ กุศลจิตเกิดที่ไหน? เกิดที่ททวัตถุ เปลี่ยนไม่ได้เลย นี่คือ ความเป็นจริงของธรรม

ธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียด ลึกซึ้ง ยากที่จะเข้าใจ แต่ก็สามารถที่จะเข้าใจได้ การศึกษาธรรม เป็น การศึกษาสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่อยู่อำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น เพื่อ เข้าใจธรรมตามความเป็นจริง เนื่องจากคุ้นเคยกับความเป็นตัวตน คุ้นเคยกับความเป็นเรา พร้อมทั้งได้ สะสมความไม่รู้มามากในสังสารวัฏฏ์ จึงหลงยึดถือธรรมที่กำลังปรากฏว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็น เรา เป็นเขา ดังนั้น ธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงนั้น จึงควรศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพื่อความเข้าใจถูก เห็นถูกตามความ เป็นจริง ซึ่งจะนำไปเพื่อละคลายความไม่รู้ ละคลายความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นตัวตน เป็นสัตว์ เป็นบุคคลได้ในที่สุด เพราะพระธรรมทุกคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว อุปการะเกื้อกูลให้ เข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงว่า มีแต่ธรรม เท่านั้น ไม่มีเรา ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตน ทุก ครั้งที่มีโอกาสได้ฟังพระธรรม ก็เป็นโอกาสที่สำคัญที่จะทำให้ความเข้าใจถูกเห็นถูกค่อยๆ เกิดขึ้น ค่อยๆ เจริญขึ้น สะสมเป็นที่พึ่งต่อไป

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗